

Zpravodaj na webu: včera a dnes

Petra Kohoutková, FI a ÚVT MU

Zkusme se vrátit o několik let zpět. Je leden 1991 a Tim Berners Lee teprve za několik měsíců představí veřejnosti první webové stránky. Na Ústavu výpočetní techniky Masarykovy univerzity se však už dějí zajímavé věci, které si zaslouží širší pozornost. A tak začátkem onoho roku přichází na svět první číslo Zpravodaje ÚVT, který bude po další roky ve dvouměsíčních intervalech informovat zájemce na MU o novinách v oblasti výpočetní techniky.

Od té doby se leacos změnilo ve světě kolem a občas i něco ve Zpravodaji samotném. Tento článek nabízí ohlédnutí za historickým vývojem Zpravodaje a zejména jeho webové prezentace, která se začátkem 17. ročníku představuje ve zcela nové podobě.

1 Období 1991 - 2005

Zpravodaj je v tištěné podobě vydáván od roku 1991, jeho webové stránky vznikly v roce 1995. Z této doby pocházela většina grafických prvků stránek i jejich celkový vzhled a také nejstarší články, které se na webu nacházely (články z prvních čtyř ročníků do elektronické podoby tehdy převedeny nebyly). Postupem času se měnil způsob úpravy jednotlivých článků, především díky rozvoji výpočetní techniky - v prvních on-line číslech bývaly například články děleny do podkapitol, které se kvůli rychlejšímu přenosu na tehdejších pomalých sítích prezentovaly na samostatných stránkách.

V roce 2003 byla některá klíčová metadata - názvy článků, jejich autoři, začlenění do ročníků a čísel - zanesena do databáze a na jejich základě byly některé statické webové stránky nahrazeny stránkami generovanými pomocí ASP skriptů (např. přehled článků či stránky autorů).

2 Rok 2006: nově a (snad) lépe

Deset let je pro webovou prezentaci velmi vysoký věk, místo blahopřání se však na adresu stránek začaly ozývat kritické hlasy. Na první pohled patrným nedostatkem byla zastaralost

grafického zpracování, a také možnosti procházení stránek nebyly příliš pohodlné. Při bližším pohledu se objevilo zbytečné dvojí uchovávání některých dat (v databázi a v HTML souborech s texty článků), nevyhovující vyhledávání, chybějící první ročníky a další nedostatky. Proto vzniklo zadání bakalářské práce s cílem vylepšit vzhled, úplnost a funkcionalitu on-line verze Zpravodaje.

Výsledkem zhruba roční práce je nyní nová webová prezentace, dostupná od 1.10.2006 na známé adrese <http://www.ics.muni.cz/zpravodaj>. Co nabízí?

2.1 Nový design

Vzhled stránek by měl čtenáře zaujmout a zpříjemnit mu práci s prezentací. Nový design vsadil především na jednoduchost, přehlednost a veselejší barvy, které nahradily strohý funkcionalistický design předchozí verze. Pro oživení byly také doplněny obrázky a fotografie. Jednotlivým prvkem všech stránek (kromě vstupní stránky prezentace) je menu, které umožňuje snadnou orientaci čtenáře. Je rozděleno na svislou a vodorovnou část - ve svislé najde uživatel odkazy související s obsahem Zpravodaje, ve vodorovné odkazy administrativní (pokyny pro autory apod.).

Veškeré formátování je (na rozdíl od původní prezentace) řešeno pomocí kaskádových stylů, což zajišťuje jednotnost designu a umožňuje snadné změny. Stránky jsou čitelné i při odstranění stylů, a jsou tedy přístupné i pro handicapované uživatele.

2.2 Rozšíření obsahu

Byly digitalizovány první ročníky Zpravodaje, takže na webu jsou nyní dostupné kompletně všechny články od prvního čísla. Protože bylo publikováno už přes pět set článků, byly pro snazší orientaci začleněny do třiceti *tematických okruhů*, podle kterých je možno je procházet. Součástí nové prezentace jsou všechny druhy stránek, které existovaly již dříve, čtenář tedy najde také články řazené podle názvu a autorů, stránky čísel, autorů a samozřejmě samotných článků. Protože některé články bývají psány na

pokračování, byl zaveden jednotný způsob propojování takových článků. Každá alespoň trojdielná série článků je označena jako *seriál* a zařazena do přehledu seriálů, na který by měl zaměřit čtenář, který se zajímá o rozsáhlejší zpracování některého tématu. Aby však uživatel nebyl zahlcen jen spoustou textů, je nyní součástí každého webového čísla také obrázek z informatického prostředí. Zatím mohou čtenáři na stránkách najít kresby Jiřího Franka a počítačovou grafiku prof. Serby.

V administrativní části stránek se nachází základní informace o Zpravodaji, kontakty, pokyny pro autory článků, vybrané aktuální statistické údaje a také možnost objednání upozornění na nově vyšlá čísla prostřednictvím elektronické pošty.

2.3 Vyhledávání

Soubor všech článků Zpravodaje představuje již poměrně rozsáhlou kolekci textů, v nichž čtenář může chtít vyhledávat i jinak než jen podle názvů a tematických okruhů. Proto je potřeba jako součást webové prezentace poskytnout i fulltextové vyhledávání. To je možno implementovat buď vlastními silami nebo lze použít již připravené nástroje. Snazší je samozřejmě varianta druhá, která také byla zvolena. Mezi vyhledávacími nástroji byl vybrán indexační a vyhledávací nástroj `ht://Dig`¹, který patří k nejrozšířenějším volně dostupným nástrojům, dokáže pracovat s češtinou a nabízí konfigurovatelné uživatelské rozhraní.

Vyhledávání je v současné době omezeno jen na texty článků, které jsou pro uživatele nejzajímavější. Zde se využije jedna ze zajímavých vlastností nástroje `ht://Dig` - z indexování lze vyjmout části stránek, ve kterých se nemá vyhledávat, typicky menu, které se opakuje na každé stránce.

Všechny stránky prezentace jsou nyní generovány ASP skripty. Obsahová data jsou rozdělena do dvou částí: strukturované údaje jako názvy článků, jména autorů a členění článků do témat či seriálů jsou zaneseny v databázi, samotné texty článků jsou uchovávány ve formátu

¹<http://www.htdig.org/>

XHTML. Výsledné stránky jsou sestavovány pomocí skriptů, proto jsou jednotné a jejich struktura se dá snadno změnit. Stránky nejsou poskytovány dynamicky na vyžádání, ale předgenerovány a uloženy jako statické. To sice vyžaduje více místa, na druhé straně však umožňuje rychlejší odezvu a snazší vyhledávání. Stránky také neobsahují data, která by bylo třeba často aktualizovat, stačí spustit generování vždy po přidání nového čísla.

Důkladný pohled do zákulisí nové webové prezentace Zpravodaje je možno najít v [1].

3 Něco málo statistiky

Za dosavadní dobu existence Zpravodaje bylo publikováno 521 článků, které naplnily 78 čísel v 16 ročnících. Na vzniku těchto článků se podílelo 150 autorů, průměrně tedy na každého autora připadá zhruba 3,5 článku. Do Zpravodaje však přispívají i nadprůměrně plodní autoři, kteří již na svém kontě mají článků čtyřicet či padesát.

Zavedení tematického řazení umožňuje ve Zpravodaji sledovat vývoj informatiky za posledních patnáct let. Zatímco v první polovině devadesátých let bylo nejvíce článků věnováno popisu různých programů a nástrojů, počítačových sítí MU či vlastnostem elektronické pošty, v druhé polovině se začaly prosazovat zejména webové technologie a počítačové sítě obecně. Dvacáté první století se zatím nejvíce zajímá o informační systémy, videokonference, bezpečnost a dění na MU.

Aktuální statistické informace o Zpravodaji včetně žebříčku nejvíce píšících autorů můžete najít na <http://www.ics.muni.cz/zpravodaj/statistics.html>

4 Co říci závěrem?

Nové stránky Zpravodaje jsou tedy na světě a těší se na první návštěvníky. Jejich vývoj tím však určitě nekončí, průběžně se budeme snažit je vylepšovat a uvítáme jakékoli náměty a připomínky od čtenářů.

Literatura

- [1] P. Kohoutková: *Zpravodaj ÚVT MU online*. Bakalářská práce FI MU, Brno 2006.
https://is.muni.cz/auth/th/66445/fi_b/bc-print.pdf □